

Ko e heigoa e kakano he Fakafoou he tau Fakaakoaga Gahua ma e tau akomena Pasifika

Kua fakakite tuai he Fakatufono e fakaholoaga ke fakatu taha puhala fakaakoaga gahua malolo mo e fakatumau. To lagomatai ke atihake e tau makaka he tau tagata Niu Silani oti he ha tuaga poke fakaakoaga poke gahuaaga, mo e omoi e puhala mouaaga tupe kua tupu.

Ko e lalolagi he tau gahuaaga ne fae hiki fakahaga, ti lata ni he tau fakaakoaga gahua ke hiki foki ke fakatumau ki mua he tau hikiaga na. To lagomatai he puhala fakaakoaga. kau-auloa, mo e malolo e tau tuaga-malolo he tau tagata Niu Silani oti mo e omoi e puhala mouaga tupe kua gahua ma e tau tagata oti.

Kua tonuhia e tau maaga oti ke atihake ke kautu ai. Magaaho taha-he-moui hanai ma tautolu ke fakatu e puhala kua ataina e tau fakaakoaga mo e tau fakamahaniaga gahua he tau maaga ne taha ni e fanoaga ma e kautu mo e taute ke lata ma e tau gahua ainei mo e anoiha. Mahuiga lahi haau a tau manatu hagai ke he fakatuaga he puhala foou nai mo e matutakiaga katoa ke he hikiaga nai.

Ko e taha ni e puhala fakaakoaga gahua ke:

foaki ke he tau akomena oti e tau fakaakoaga mo e fakamahaniaga kua lata ma e tau gahuaaga

fakamua e tau akomena ne nakai kautu mitaki ke he puhala ainei, tuga e tau Māori, tau Pasifika, tau tagata kafokia mo e tau tagata ne tokolalo e tau fakaakoaga fakamua

foaki ke he tau fakagahua e puhala moua tagata makaka, kua-mau ke gahua ke he tau maaga oti i Niu Silani

foaki ke he faahi-gahua e fakataki kua makaukau e kau-gahua ha Niu Silani ma e tau gahua ainei mo e tau amanakiaga ma pogipogi

fakamooli ko e tau maaga oti i Niu Silani kua kau-auloa, maeke ke hiki, fakafoou mo e tumau e tau matakau foaki

atihake he higoa ha Niu Silani ke he lalolagi ko e kautu mahuiga ke akomena ai

ke fakatautonu aga-fakamotu e tau akomena he gahuaga mo e aoga, pauaki ke he tau tagata Māori mo e Pasifika

Ko e heigoa e kakano kia koe

- » Magaaho nai, to nakai hiki ha mena haau ha ko e tau fakafoouaga.
- » To fai magaaho ke taute ai e tau fakafoouaga mo e to taute fakamitaki e hikiaga.
- » Maeke a koe ke hu ke he tau fakaakoaga gahua mo e fakamahani tuga ainei, pihia ke he tau vahega i luga poko lalo.
- » To maeke agaia a koe ke akomena mo e nakai taofi ai.
- » Ko e anoiha, to loga e tau atihakeaga mena ma e fakamahaniaga akoagamena haau, tuga e:
 - fakatupu e fakatumau ke he faahi fakaako
 - tau puhala ne mukamuka ke maama mo e fai fano ai he haau a amanaki ke ako makaka foou, liu-fakaako poke atihake he makaka ma e gahua
 - ke fakaloga e tau fakaakoaga uho ke-he-gahua mo e tau kupega fakagahua ke lafi ke he fakaakoaga ki-fafo-he-gahua
 - ko e fakaataina ke hiki fano ke he tau fakaakoaga ke-he-gahua mo e ki-fafo-he gahua mo e akomena onolaini, mo e mukamuka ke hiki ke he taha maaga kehe i Niu Silani.

lagomatai e tau fuata ke mukamuka ke hiki mai he aoga tokoluga ke he tau gahua mitaki ne fai fakaakoaga poke akoagamena uho mo e tonu onolaini poke ke he aoga pulotu

omoi e tau tagata ke fakatumau ke gahua ka fakamooli ko e ha ia lautolu e tau makaka foou, kua lata mo e tau gahua ha ko e liu-fakaako, atihake mo e fakaako makaka foou

lagomatai e magafaoa ke fakamooli ko e gahua oti a lautolu he kaina ne fahia ke gahua, pete ni ko e ako makaka foou agaia ke maeke ke moua gahua fai palepale mitaki.

Heigoa kua fifili e Fakatufono ki ai

Ko e Fakafoou he tau Fakaakoaga Gahua ke fakaata e tau akomena ke fakaako fakamailoga ke he ha maaga ni i Niu Silani, mo e fakamooli kua lata ma e tau fuafua-gahua, mo e tau lagomatai fakaako mo e akoagamena uho.

Tau hikiaga lalahi ne fakakite he Minisita he tau Fakaakoaga he aho 1 ia Aokuso 2019 hanai:

1. *Fakatu e tau Kanosila Atihake Tagata-gahua (WDCs)*: Ko e fa ke he fitu e tau matakau fakatufono-gahua, ke foaki ke he faahi gahua e takitakiaga ma e tau fakaakoaga gahua.
2. *Fakatu e tau Matakau Takitaki Makaka he tau Matakavi (RSLGs)*: Ko e tau RSLGs ke fakatonu ke he tau makaka kua tonuhia ma e tau maaga ke he Komisina Fakaako Pulotu (TEC), WDCs, mo e tau foaki fakakaakoaga gahua he matakavi.
3. *Fakatu e Te Taumata Aronui*: Ko e matakau ke fakatonu ko e Fakafoou he tau Fakaakoaga Gahua ke fakakite kua fakamooli e Fakatufono ke he fakafetuiaga Māori-Fakatufono.
4. *Fakatu e Inisitiute he tau Makaka mo e Tekenoloti ha Niu Silani (ko e Inisitiute)*: Ko e kupega ataina ke he matakavi, kua kau-auloa, tumau, ke he tau fakaakoaga gahua, ke tamai fakalataha e tau inisitiute tekenoloti ne 16 ainei mo e tau politekeniki. (ITPs).
5. *Ko e hiki e gahua foaki lagomatai akoagamena ke-he-gahua mai he tau kautaha fakaako gahua (ITOs) ke he tau matakau foaki*: To omoi he Inisitiute mo e falu matakau foaki e tau fakaako ke-he-gahua tuga e tau ako-apulenetisi mo e ako-fakagahua pihia mo e foaki fakaakoaga mo e akomena ki-fafo-he gahua, ke moua e fakaholo mitaki he tau faahi oti ti matutaki mitaki ke he tau manako he faahi gahua.
6. *Fakatu e tau Kaina Fakaako Gahua Homo-atu (CoVEs)*: to tamai auloa he tau CoVEs e Inisitiute, falu foaki, WDCs, pulotu gahua, mo e tau tagata kumikumi ke fakatupu e taha foaki fakaakoaga gahua homo-atu mo e tufatufa e kalikilamu uho mo e talaga fakaholoaga ma e puhala katoa.
7. *Tuku ke taha ni e puhala fakatupe he tau fakaakoaga gahua*: Ko e puhala fakatupe matutaki ke lauia ai e tau fakaakoaga oti mo e tau gahua-fakafetui he tau vahega 3 ke he 7 setifikete mo e tipiloma (nakai ko e tau tikuli) mo e tau fakaako gahua oti.

Ko e heigoa e kakano kia koe

To fai magaaho ke taute e tau fakafoouaga ti ko e magaaho he hikiaga to gahua a mautolu ke fakamooli kua lauia e tau tagata Pasifika mo e tau akomena kehekehe he puhala foou nai. Maeke agaia ni a koe ke hu ke he tau fakaakoaga gahua mo e fakamahani tuga ainei, pihia ke he tau vahega i luga poko lalo. To maeke agaia ni a koe ke matutaki mo e nakai taofi e fakaakoaga haau mo e, fenoga ki mua, to logona e koe kua mitaki atu e puhala nai ma e tau tagata Pasifika.

Ko e tau fakaakoaga pulotu nakai totogi, katoa mo e tau lagomatai tupe moua ke he StudyLink, to matutaki ai.

Ko e anoiha, to loga e tau atihakeaga mena ma e fakamahaniaga akoagamena haau. Ko e puhala fakafetui ne kua lata tonu ma e tau akomena Pasifika, tau magafaoa mo e tau tagata, ne talamai kia mautolu he fakatutalaaga he tau fakafoouaga kua loto a lautolu ke gahua tupe ke lagomatai e tau magafaoa, kae ua akomena tumau.

To loga e tau fakaholoaga aoga-ke-he-gahua ke moua ai ke kitia ai e mahuiga he gahua he tau tagata ke omoi e akomena Pasifika ke kautu mo e foaki lagomatai mena moua mai ia lautolu ne kua makaka, iloilo mo e maama e tau mena uho mo e tau aga-fakamotu he Pasifika..

Ko e puhala fou to atihake ai he tau mena kua gahua mitaki ainei ma e tau akomena Pasifika mo e ko e puhala fakatupe fou ke omoi e tau kautaha fakaakoaga gahua ke fakamahino ke he tau manako he tau tagata Pasifika.

Ko e tau hikiaga fakaakoaga gahua ke moua ai e malikiti he fakatumau ma e tau inisitiute tekenoloti mo e tau politekeniki he tau matakavi oti i Niu Silani. To mukamuka e tau puhala ke moua, fai fano ai mo e maama ke he kumiaga haau ke ako makaka fou, liu-fakaako poke atihake he makaka ma e gahua.

Ko e akomena, fakaako gahua poke apulenetisi, to moua loga e koe e tau fakaakoaga mitaki ke-he-gahua mo e tau kupega fakagahua to lafi ki ai e tau fakaakoaga aoga-pulotu. To maeke a koe ke hiki-fano ai ke-he-gahua, ki-fafo-he gahua mo e akomena onolaini, mo e hiki ke he taha maaga kehe i Niu Silani.

Heigoa foki?

To fakatu ai e matakau fakatonutonu he tau mau-tutaki ke kitia kua fakamooli ke he tau puhala uho he tau fakafetuiaga mo e tau mau-tutaki, kua lauia ai e tau akomena Pasifika, tau magafaoa mo e tau tagata, ke omoi ke fakatipa e atihakeaga he puhala fou ma e tau fakaakoaga gahua.

Ka manako a koe ke matutaki atu a mautolu, fakamolemole saina mai ke iloa tala foki mo e fakafano atu e mautolu e tau lagaki, tau tala he holoaga he tau hikiaga, mo e maeke fefe a koe ke matutaki ke he tau mena ka tutupu.

[Saina mai ke moua ha mautolu a lagaki tohitala.](#)

Ka fia iloa tala foki ke he Fakafoou he tau Fakaakoaga Gahua, mo e moua e tau tohi tala katoa, pihia mo e tohi 'Heigoa e kakano he Fakafoou he tau Fakaakoaga Gahua ma e tau akomena', fakamolemole kumi atu ke he [Fakatutala Fakaako - Education Conversation](#).